

Latvijas veselības apsekojumu aktualitātes un to izmantošana

RSU Sabiedrības veselības un
epidemioloģijas katedras prof.

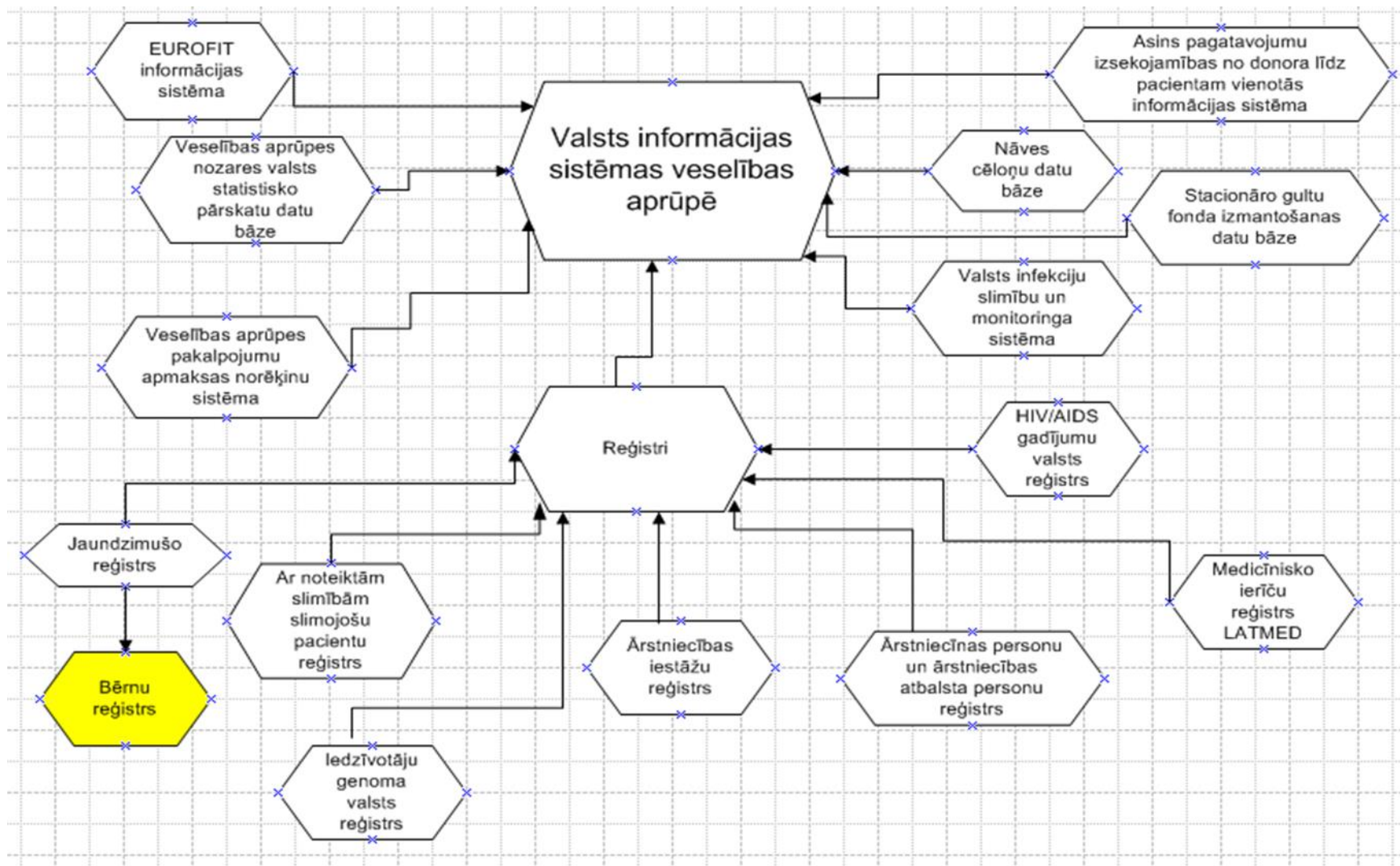
Ģirts Brīģis

20.02.2017

Plāns

- Apsekojumu vieta veselības statistikā
- Apsekojumi Latvijā
 - Izmeklējumu/interviju
 - Šaurāka/plašāka mērķa
 - Lokāla/nacionāla līmeņa
- Apsekojumu veicēji
- Konkrētu apsekojumu piemēri:
 - HBSC
 - FINBALT
 - EIVA 2

Veselības informācijas sistēma Latvijā – apsekojumu dati?

Sabiedrības veselības monitoringa un ziņošanas sistēma (SPKC)

<http://sabves.spkc.gov.lv/>

- Informācija par sabiedrības veselības jomas aktualitātēm
- Dažādu pētījumu rezultāti un tematiski ziņojumi
- Ziņas par sabiedrības veselību raksturojošiem rādītājiem, to tendencēm
- Sabiedrības veselības jomā izmantojami datu avoti (informācija par dažādu institūciju apkopoto un gatavoto informāciju)

Apsekojumu datu izmantošana

- Vēsturiski – sabiedrības veselības stratēģijas mērķu izpildes monitorings
- Šobrīd – ziņojumi un analīze par aktuālām tēmām, piemēram,
 - Mātes un bērna veselības
 - Atsevišķu reģionu (pašvaldību līmenī) sabiedrības veselības stāvokļa raksturojums
- Starptautiski apsekojumi – rezultātu salīdzinājumi
- Šaura mērķa apsekojumiem – komerciāla rakstura izmantošana

Apsekojumu iedalījums

- Pēc ir/nav iekļauti izmeklējumi + intervija (EHIS/EHES)
- Pēc vispārīga/specifiska mērķa un attiecīgi vispārīgā/specifiskā mērķpopulācijā
- Pēc līmeņa – lokāla (slimnīcas, pašvaldības), reģionāla (Rīgas pils., vai cita pašvaldība), nacionāla

No SPKC datu bāzē iekļautiem 372 pētījumiem, liela daļa sevī ietver apsekojumus)

Apsekojumu organizētāji, veicēji (atlasīti piemēri)

- VM institūcijas (SPKC, BKUS, RAKUS, RSU, Veselības inspekcija)
- NVO (Papardes zieds, Dzīvības koks, Sustento, Skalbes, Kardiologu biedrība, u.c.)
- CSP, ministrijas, valsts institūcijas (LM, IZM, CSDD)
- Starptautiskas organizācijas (PVO, EK, EMCDDA)
- Rīgas un citas pašvaldības (Rīgas domes Labklājības departaments)

Daži populāri apsekojumu piemēri

- HBSC
- FINBALT
- Mutes veselības pētījums skolēniem Latvijā
- PVO Starptautiskais jauniešu smēķēšanas pētījums Latvijā
- Pētījums par Latvijas jauniešu bērnībā gūto nelabvēlīgo pieredzi
- PVO Bērnu antropometrisko parametru un skolu vides pētījums Latvijā
- PVO un Eiropas Komisijas pētniecības projekts par e-veselību
- Ziemeļvalstu un Baltijas valstu iedzīvotāju aptauja par augļu, dārzeņu, maizes un zivju patēriņu uzturā (2002)
- Baltijas valstu uztura aptauja (1997)

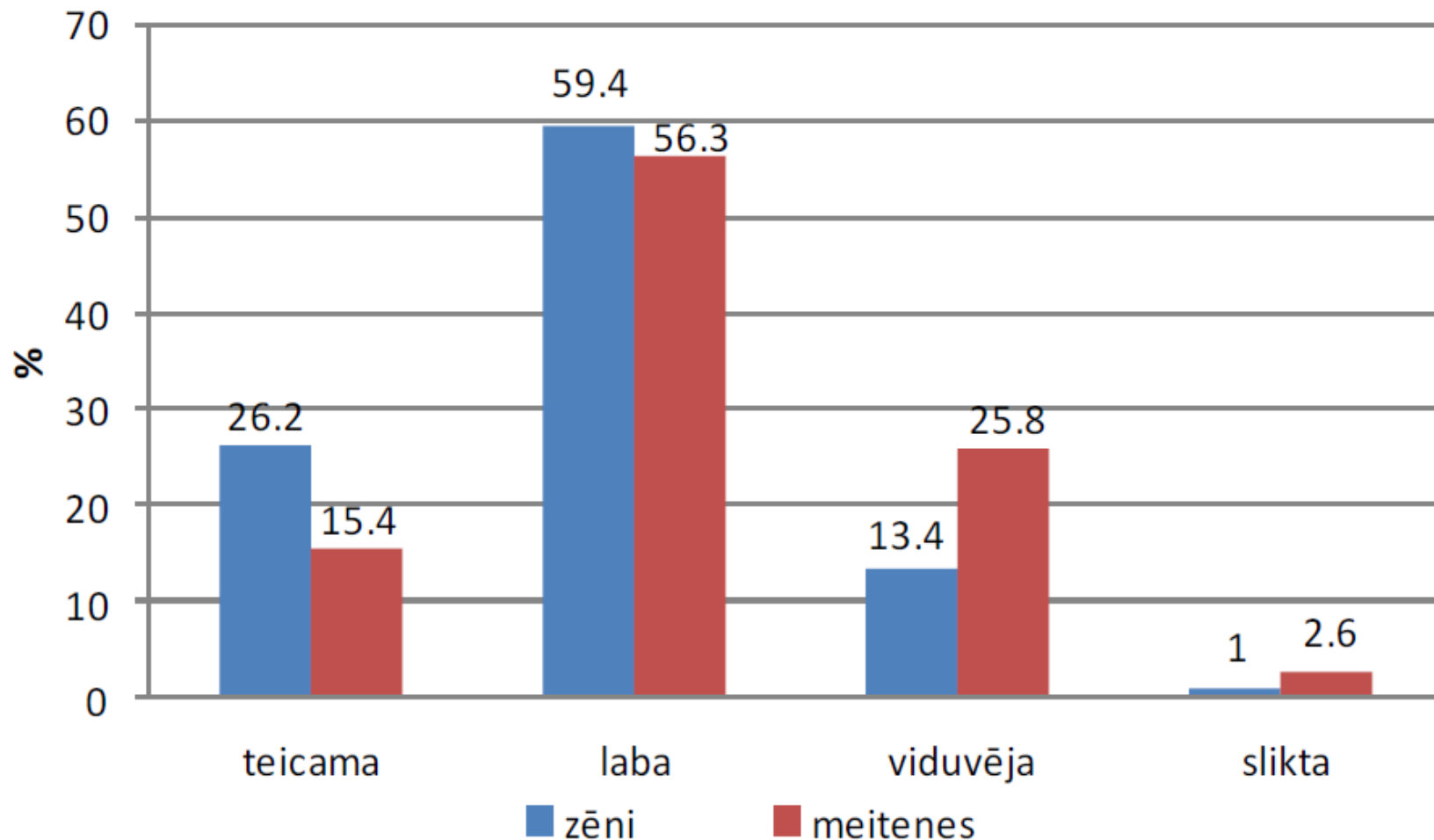
Latvijas skolēnu veselības paradumu pētījums (HBSC)

- Starptautisks pētījums no 1982. gada
- Latvijā ik 4 gadus no 1991./1992. gada; pēdējā – 2013./2014. mācību gadā
- 11, 13, 15 gadus vecu skolēnu reprezentatīva daudzpakāpju nacionāla izlase
- Veicējs - SPKC
- Atsaucība no 94% (1997/98) līdz 51% (2013/14)

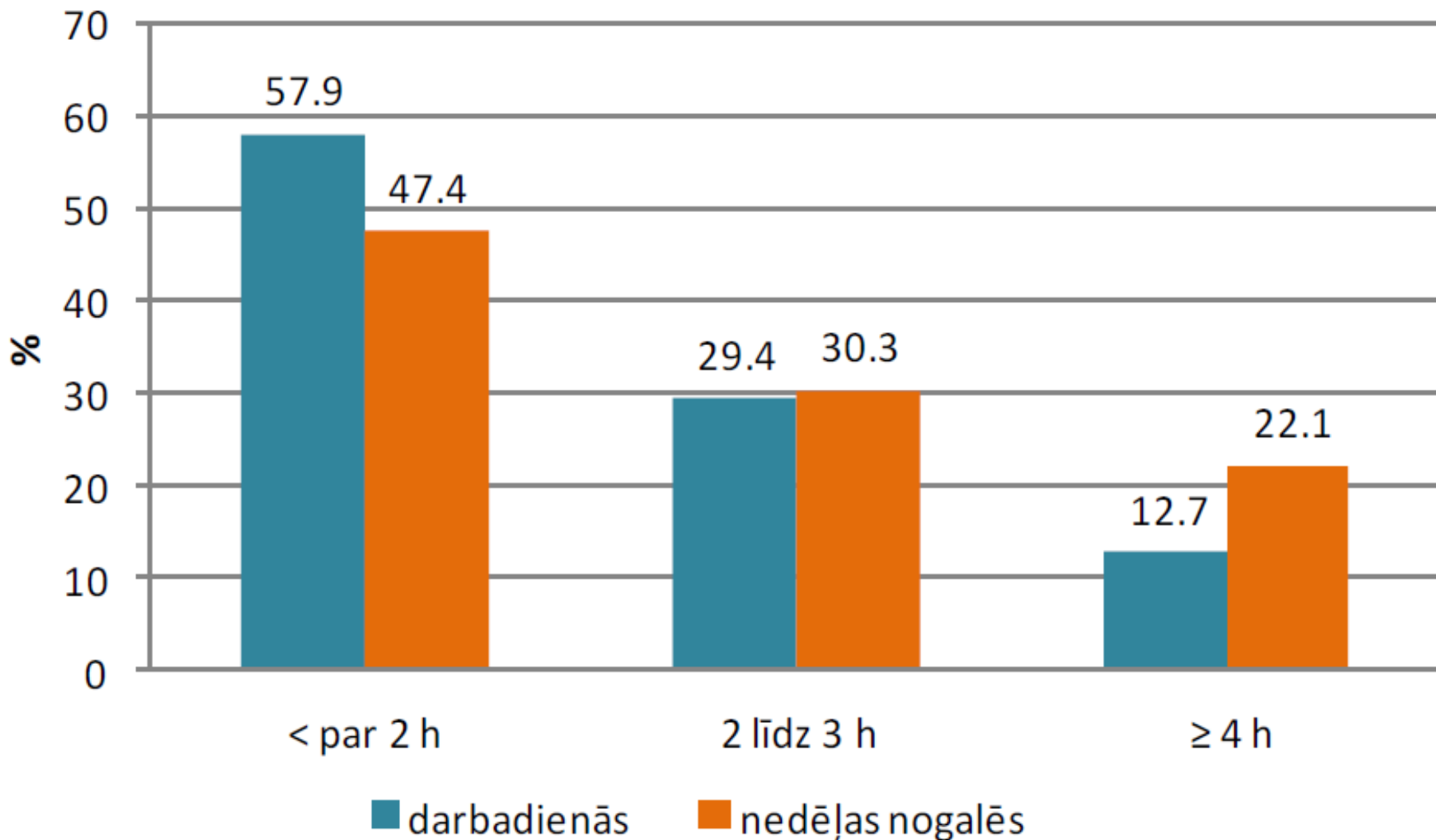
Jautājumu bloki (HBSC 2014)

- SKOLĒNU VESELĪBAS STĀVOKLIS
 - Veselības pašvērtējums
 - Veselības sūdzības un medikamentu lietošana
- SKOLĒNU VESELĪBAS PARADUMI
 - Uztura paradumi
 - Brokastošana
 - Augļu un dārzeņu patēriņš
 - Saldumu un saldināto gāzēto dzērienu patēriņš
 - Liekā svara izplatība un diētas ievērošana svara samazināšanai
 - Liekā svara izplatība
 - Diētas ievērošana svara samazināšanai
 - Mutes veselība
 - Fiziskā aktivitāte (no skolas brīvajā laikā)
 - TV skatīšanai un datora lietošanai veltītais brīvais laiks
 - TV skatīšanās
 - Datora, planšetdatora, viedtālruņa u.tml. Lietošana
 - Miegas
 - Smēķēšana
 - Alkohola lietošana
- TRAUMATISMS
- ŅIRGĀŠANĀS
- SKOLA
- ĢIMENE

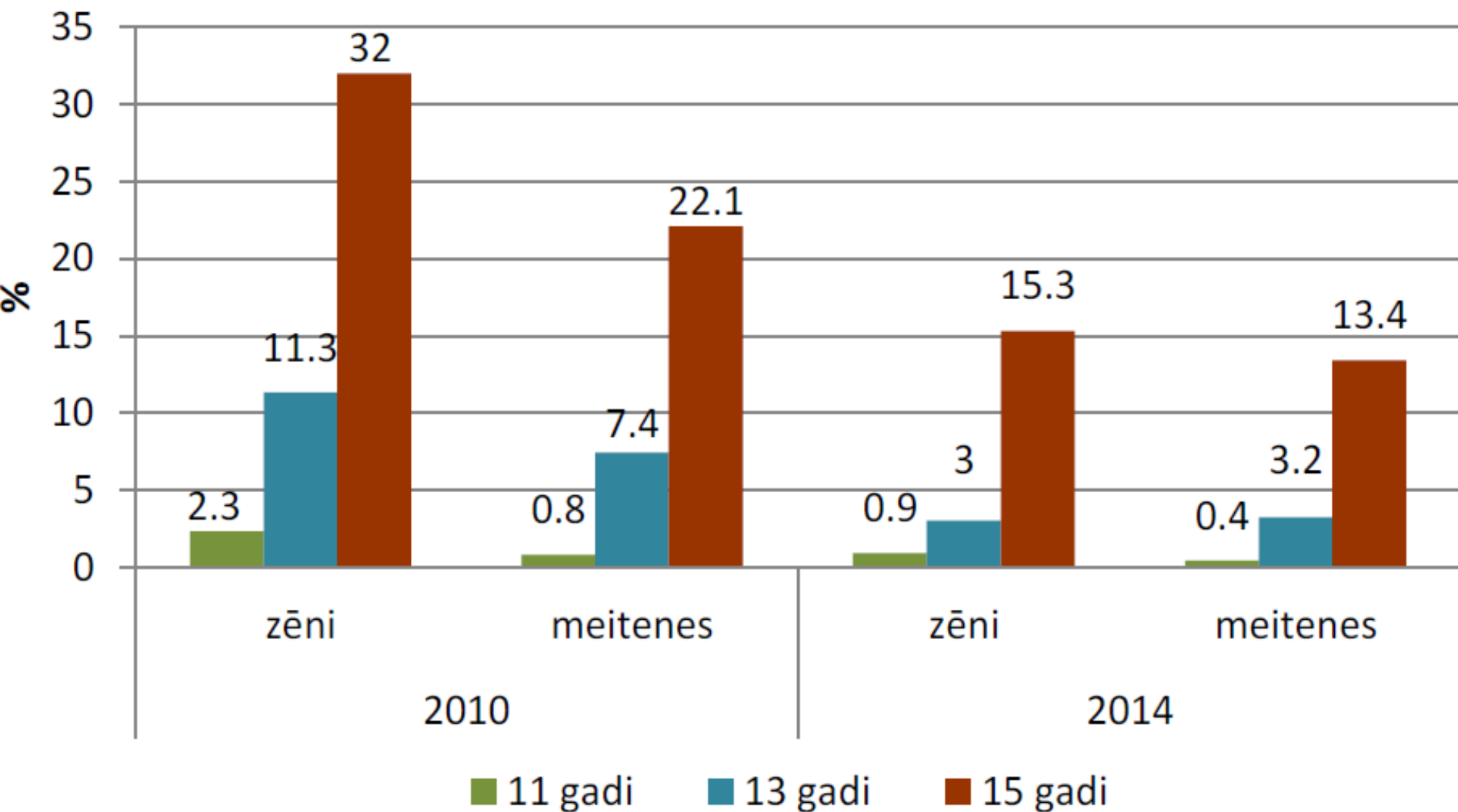
Veselības pašvērtējums pa dzimumiem % (HBSC 2014)

Spēļu spēlēšanas ilgums elektroniskajās ierīcēs darba dienās un nedēļas nogalēs (HBSC 2014)

Regulāri smēķējošo skolēnu īpatsvars vecuma un dzimuma grupās, 2010.-2014., (HBSC)

Latvijas iedzīvotāju veselību ietekmējošo paradumu pētījums

- Sadarbības projekts starp Somiju un Baltijas valstīm (no 1998. līdz 2008. gadam) – FINBALT veselības monitorings; tupinās kā nacionāla programma
- Aptauja reizi 2 gados; pēdējā publicētā – 2014. gadā (par 2016. gadu – procesā)
- Pētījuma mērķis ir iegūt informāciju par Latvijas iedzīvotāju ar veselību saistītām uzvedības izpausmēm, atklāt sabiedrības veselības problēmas, parādīt to ģeogrāfisko un sociāli-demogrāfisko izplatību, kā arī iegūt precīzāku priekšstatu par veselības veicināšanas un izglītības uzdevumiem nākotnē

Latvijas iedzīvotāju veselību ietekmējošo paradumu pētījums

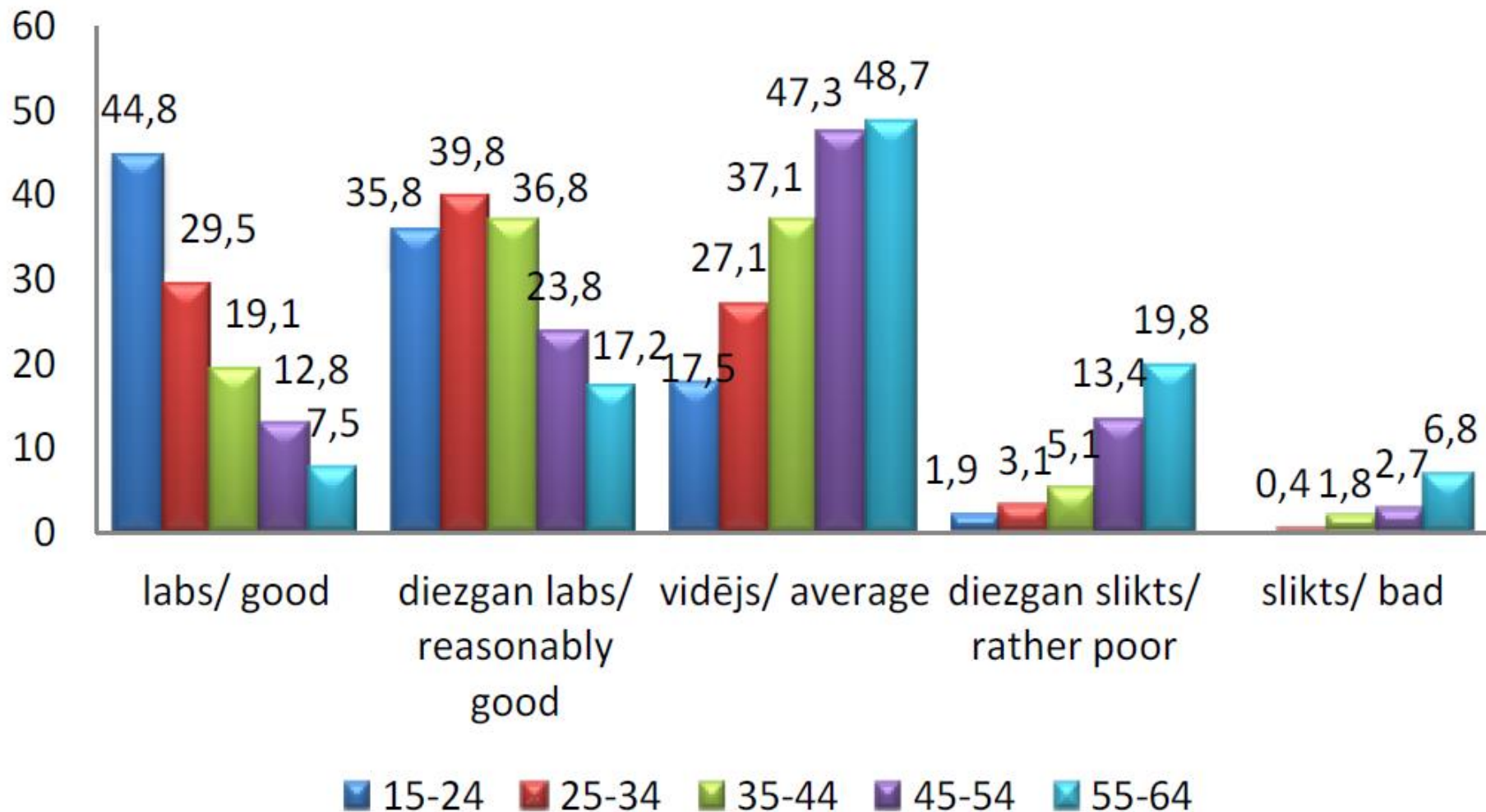
- Stratificēta trīspakāpju atlase – faktiski izdevīguma izlase pēc kvotētiem definētiem iekļaušanas kritērijiem
- Kopējais kontaktu mēģinājumu skaits – 6341; īstenoto interviju skaits - 3038
- Aptaujas īstenotājs – SKDS
- Jautājumu kopskaits - 124

Latvijas iedzīvotāju veselību ietekmējošo paradumu pētījums 2014: jautājumu bloki

- Sociāldemogrāfiskais raksturojums (dzimums, vecums, tautība, dzīvesvieta, ģimenes stāvoklis, bērnu skaits ģimenē, izglītības līmenis, nodarbošanās, ienākumu līmenis)
- Veselība, veselības aprūpe un veselības aprūpes pieejamība (veselības pašvērtējums, apmeklējumu biežums pie ārsta, diagnosticētās slimības, atsevišķi slimību simptomi un sūdzības, medikamentu lietošana, profilaktiskā aktivitāte)
- Veselības paradumi (uzturs, fiziskā aktivitāte, smēķēšana, alkohola un narkotiku lietošana, satiksmes drošības prasību ievērošana) un centieni tos mainīt
- Attieksme pret veselību, veselības un drošības veicināšanu.

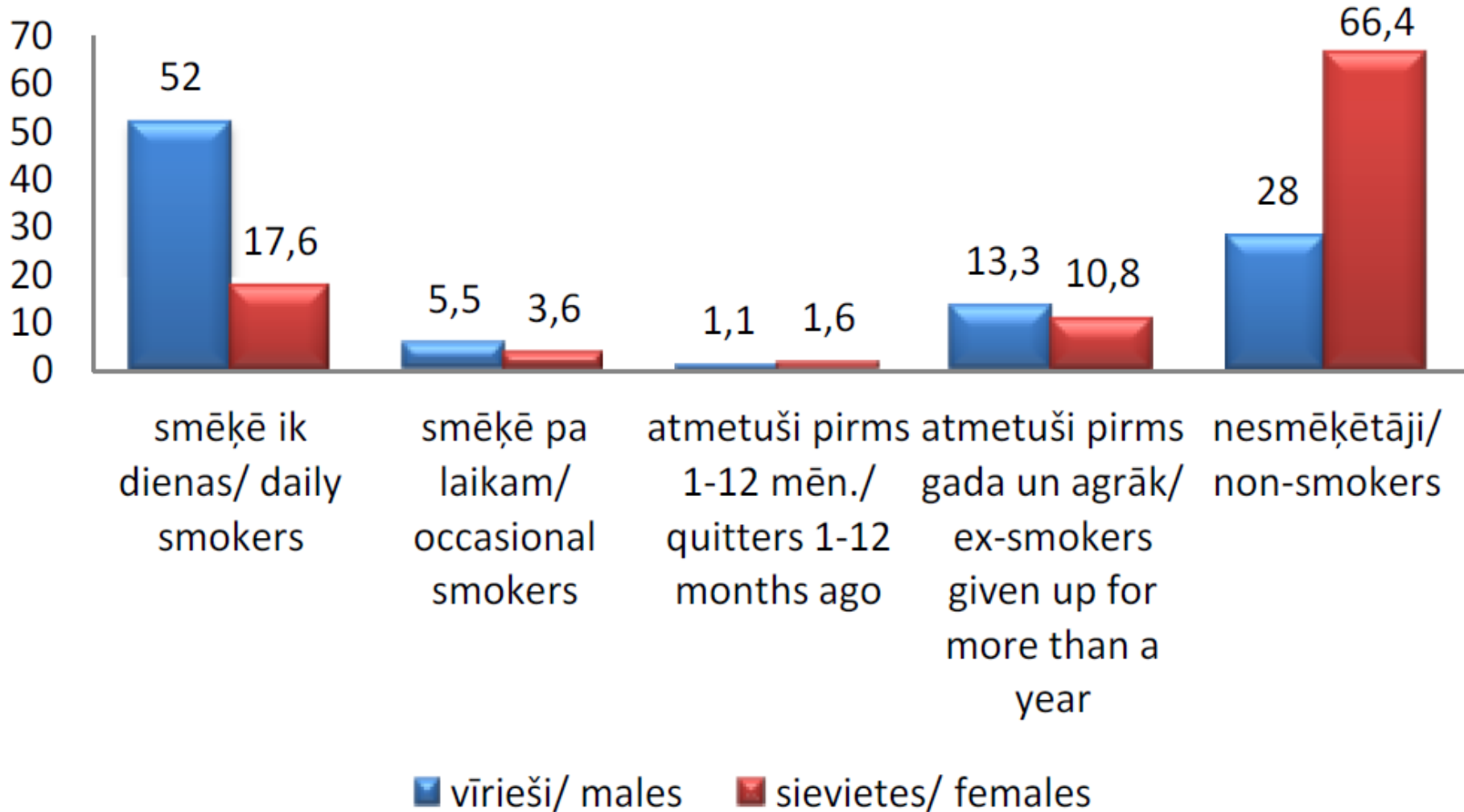
Veselības stāvokļa pašvērtējums, vecuma grupās (%)

Latvijas iedzīvotāju veselību ietekmējošo paradumu pētījums, 2012, SPKC

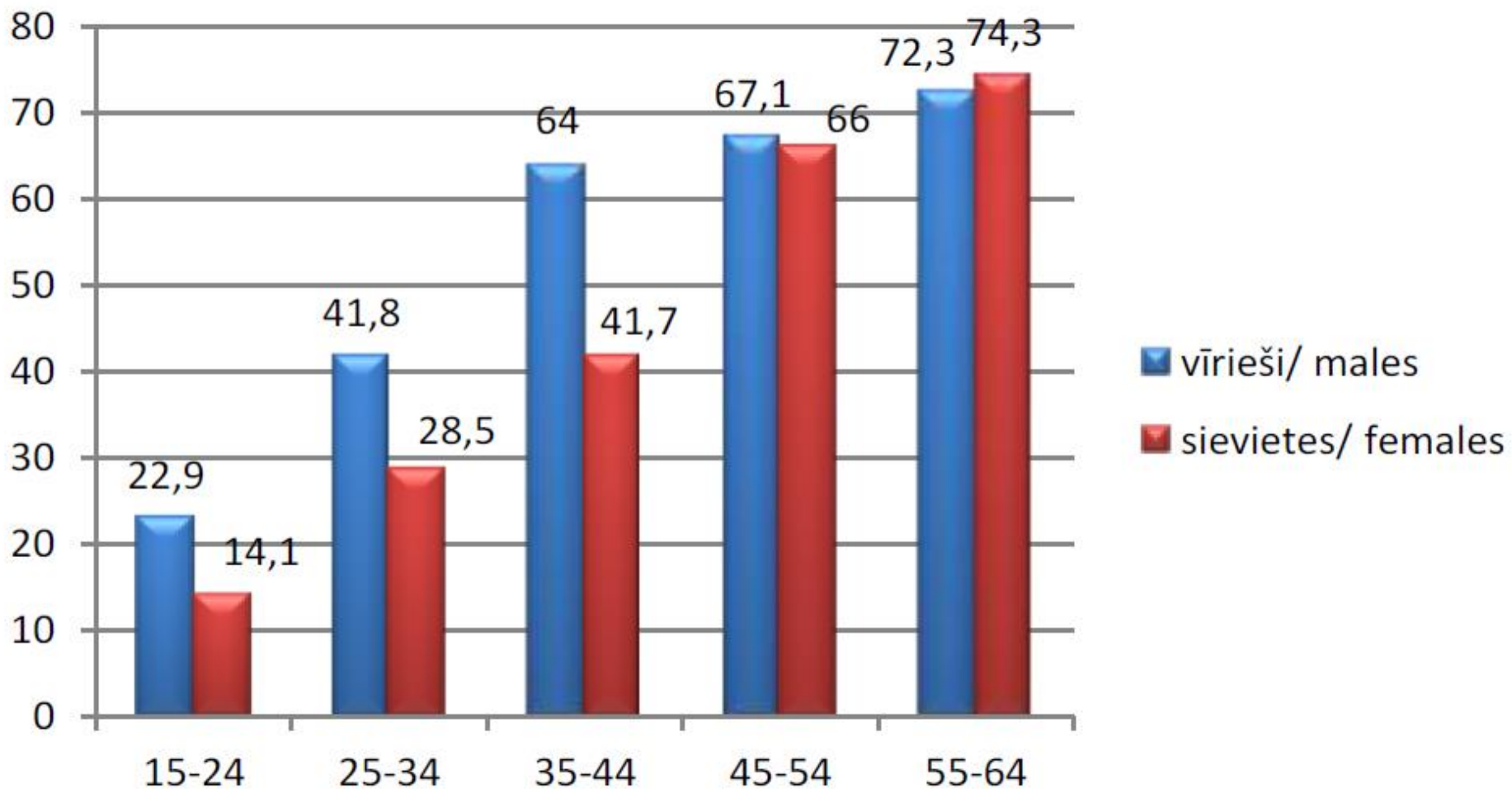
Smēķēšanas paraduma izplatība, dzimuma grupās (%)

Latvijas iedzīvotāju veselību ietekmējošo paradumu pētījums, 2012, SPKC

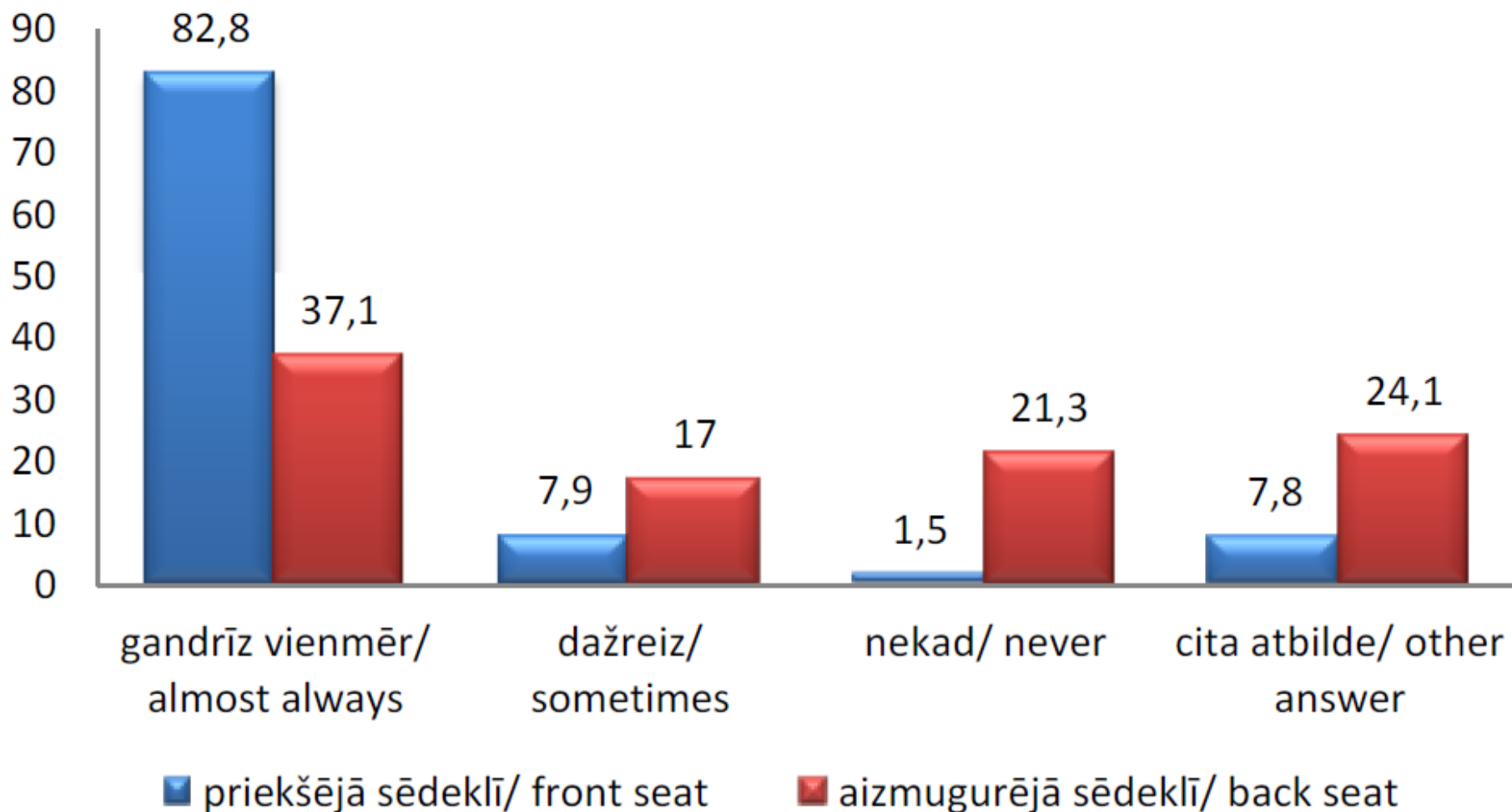
Liekās ķermeņa masas un aptaukošanās izplatība pa dzimumiem vecuma grupās (%)

Latvijas iedzīvotāju veselību ietekmējošo paradumu pētījums, 2012, SPKC

Drošības jostu lietošana, braucot automašīnas priekšējā un aizmugures sēdekļī (%)

Latvijas iedzīvotāju veselību ietekmējošo paradumu pētījums, 2012, SPKC

Eiropas iedzīvotāju veselības apsekojums (EHIS II; 2014)

- Veicējs – CSP
- EHIS I – 2008. gadā (apsekojumi arī 1992.g., 2003.g.)
- Vienota EUROSTAT koordinēta metodika un anketa
- Kombinēta datorizēta klātienē, telefoniska, interneta aptauja
- Stratificēta varbūtības atlasē (no 15 g.v.) 11340 personas; atbildētība 7077 personas (ziņojumā EUROSTATam atbildētības pakāpe – 58,7% sievietēm un 41,3% vīriešiem; CSP latviskajā ziņojumā – svērtā neatbildētības pakāpe – 34,8%)

Eiropas iedzīvotāju veselības apsekojuma jautājumu moduļi

- Personas un mājsaimniecības raksturojums
- Veselības statuss
- Veselības aprūpe
- Veselību ietekmējošie faktori

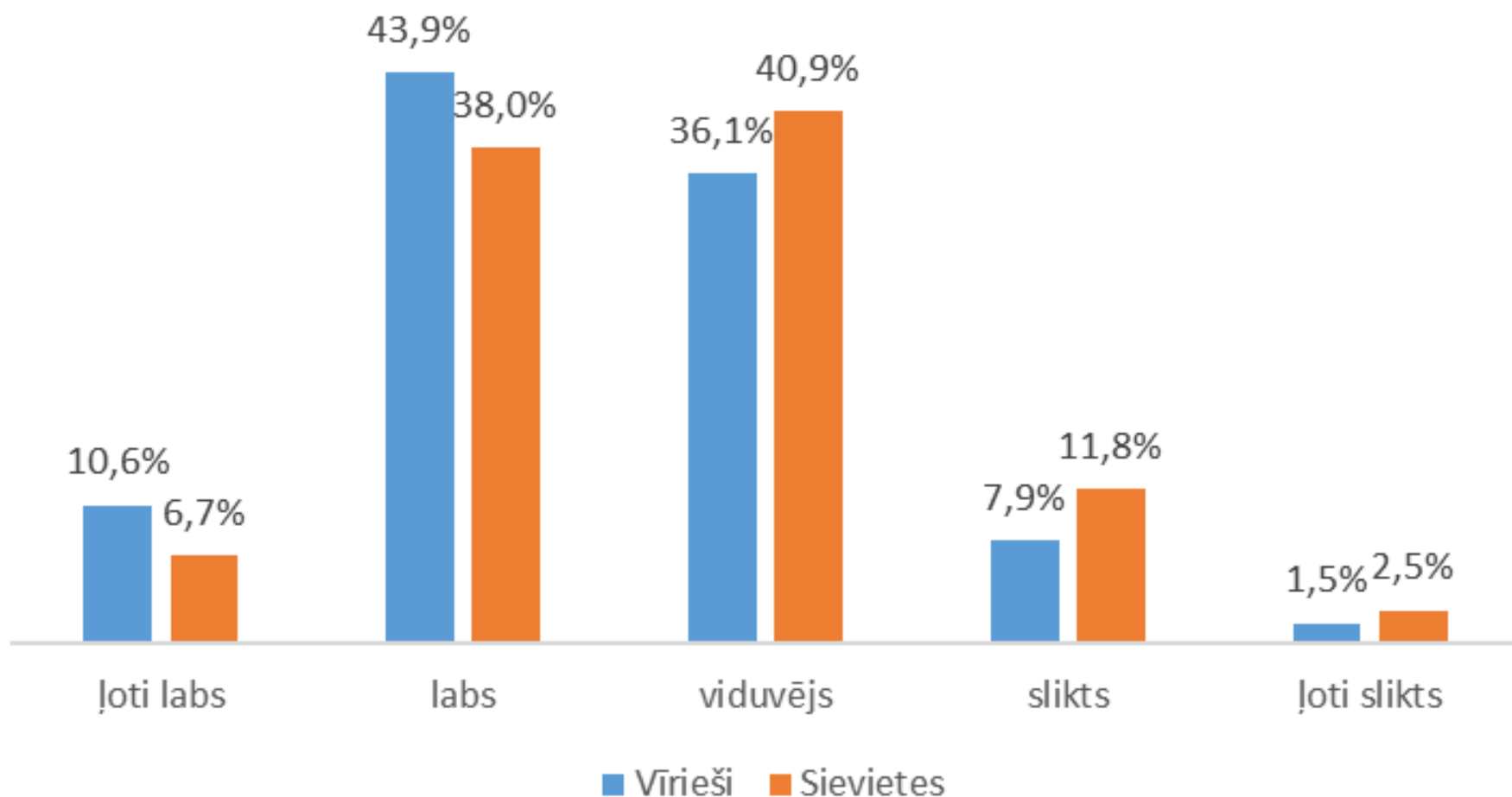
Centrālā statistikas pārvalde

Arvien
tuvāk
faktiem
un
cilvēkiem!

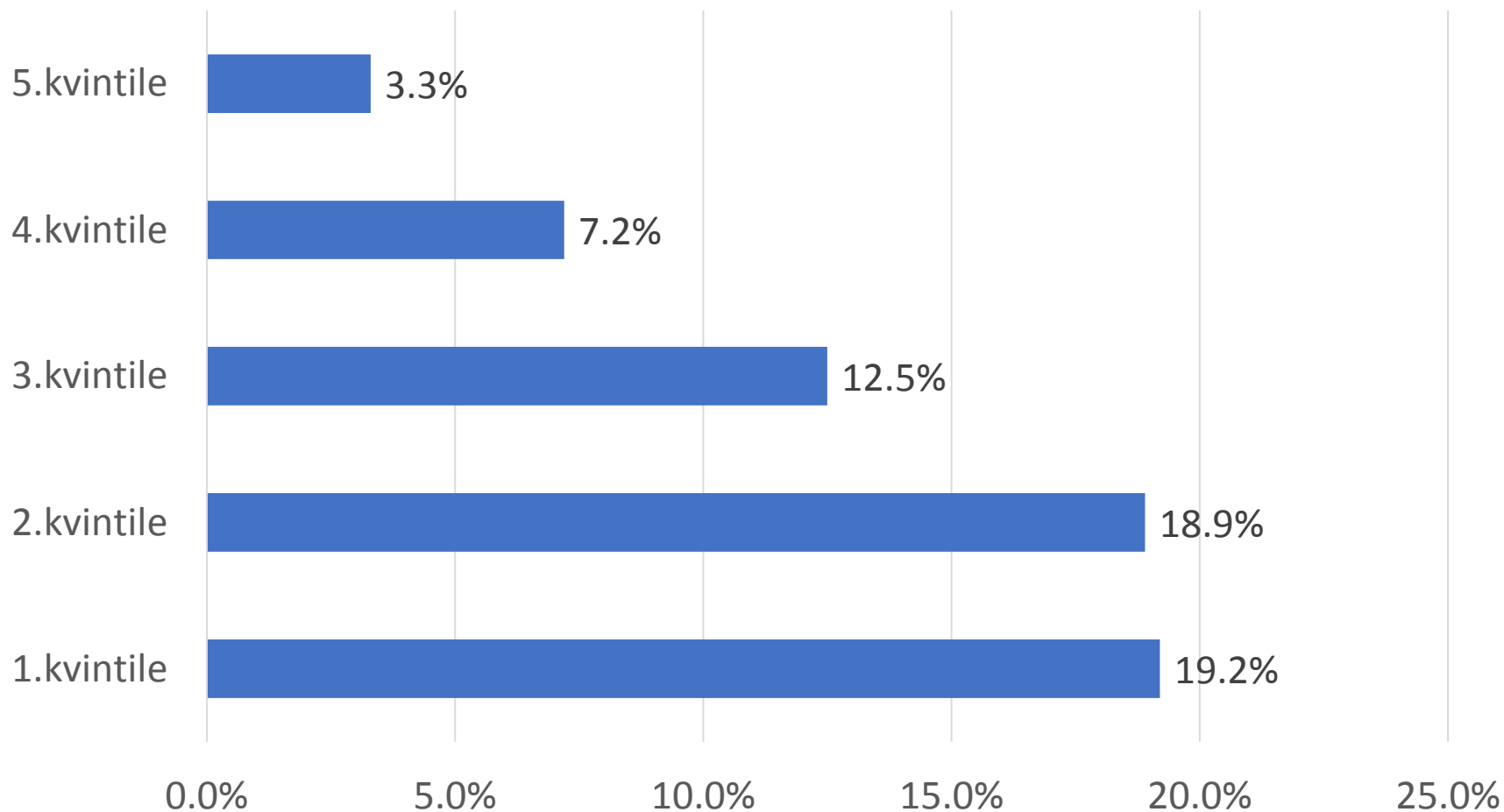
IEDZĪVOTĀJU VESELĪBAS APSEKOJUMA REZULTĀTI

2016

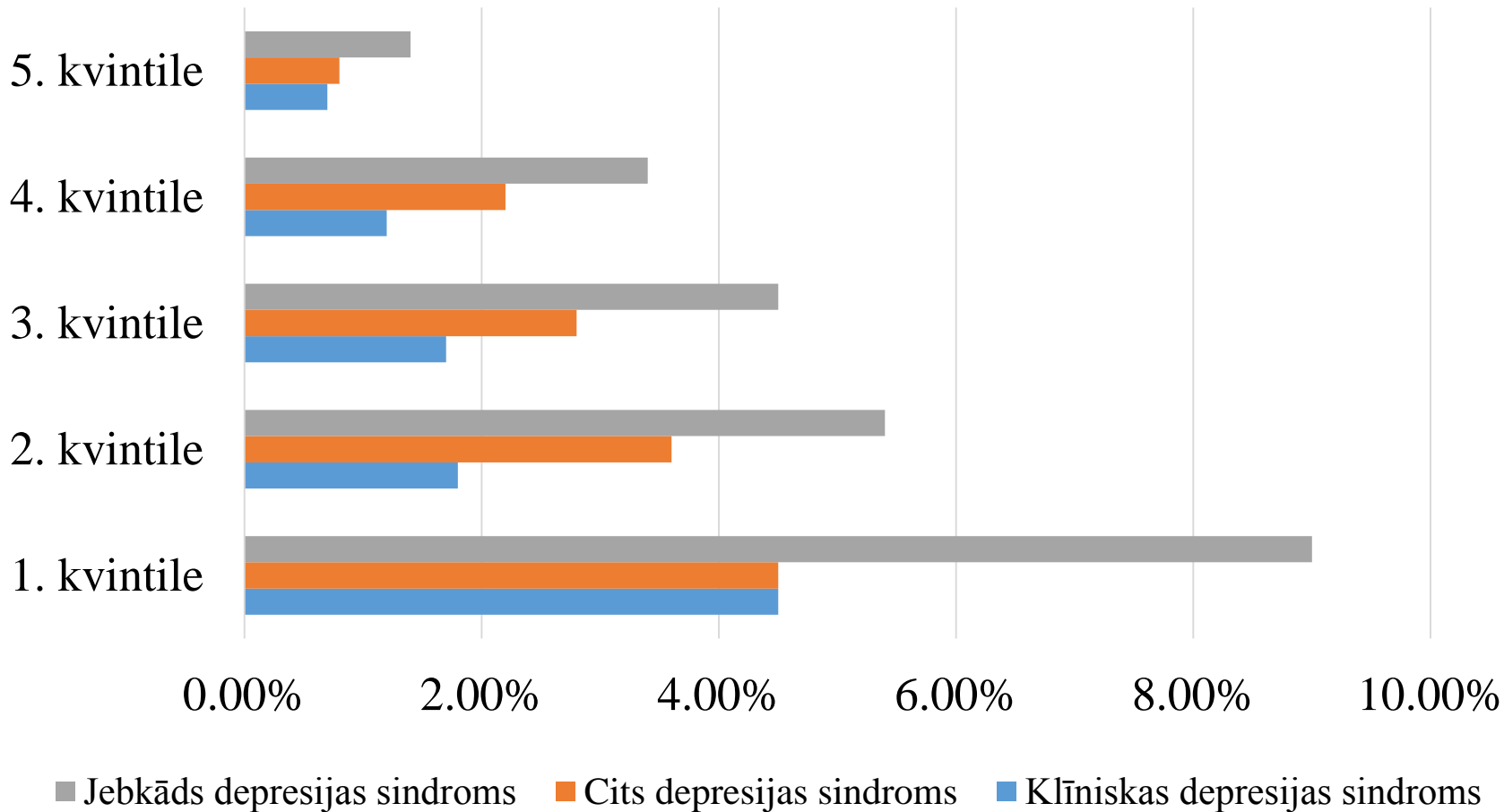
Vīriešu un sieviešu veselības pašnovērtējums (%)

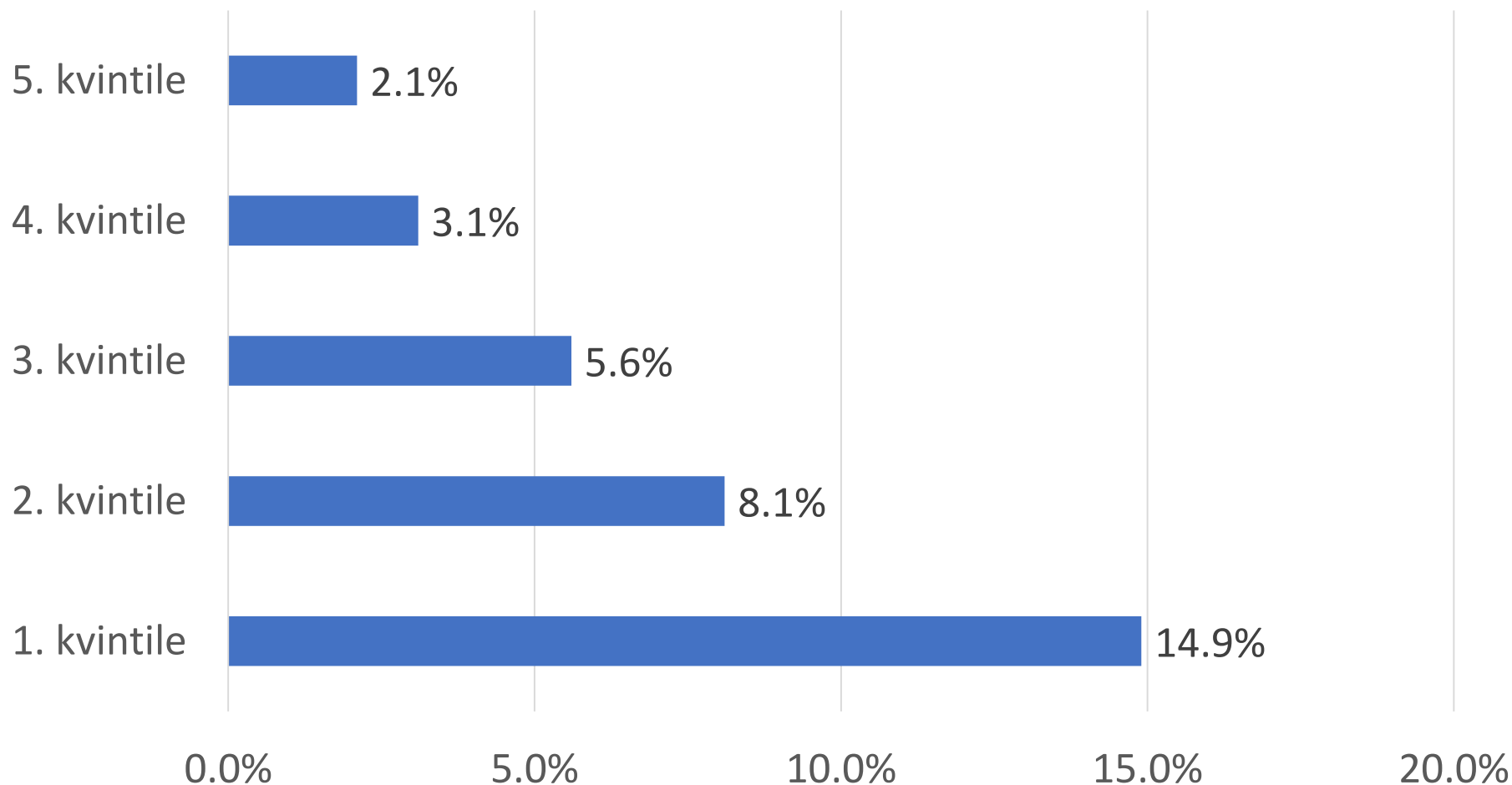
Sliktas un ļoti sliktas veselības pašnovērtējuma īpatsvars pa mājsaimniecību mēneša ienākumu grupām (%)

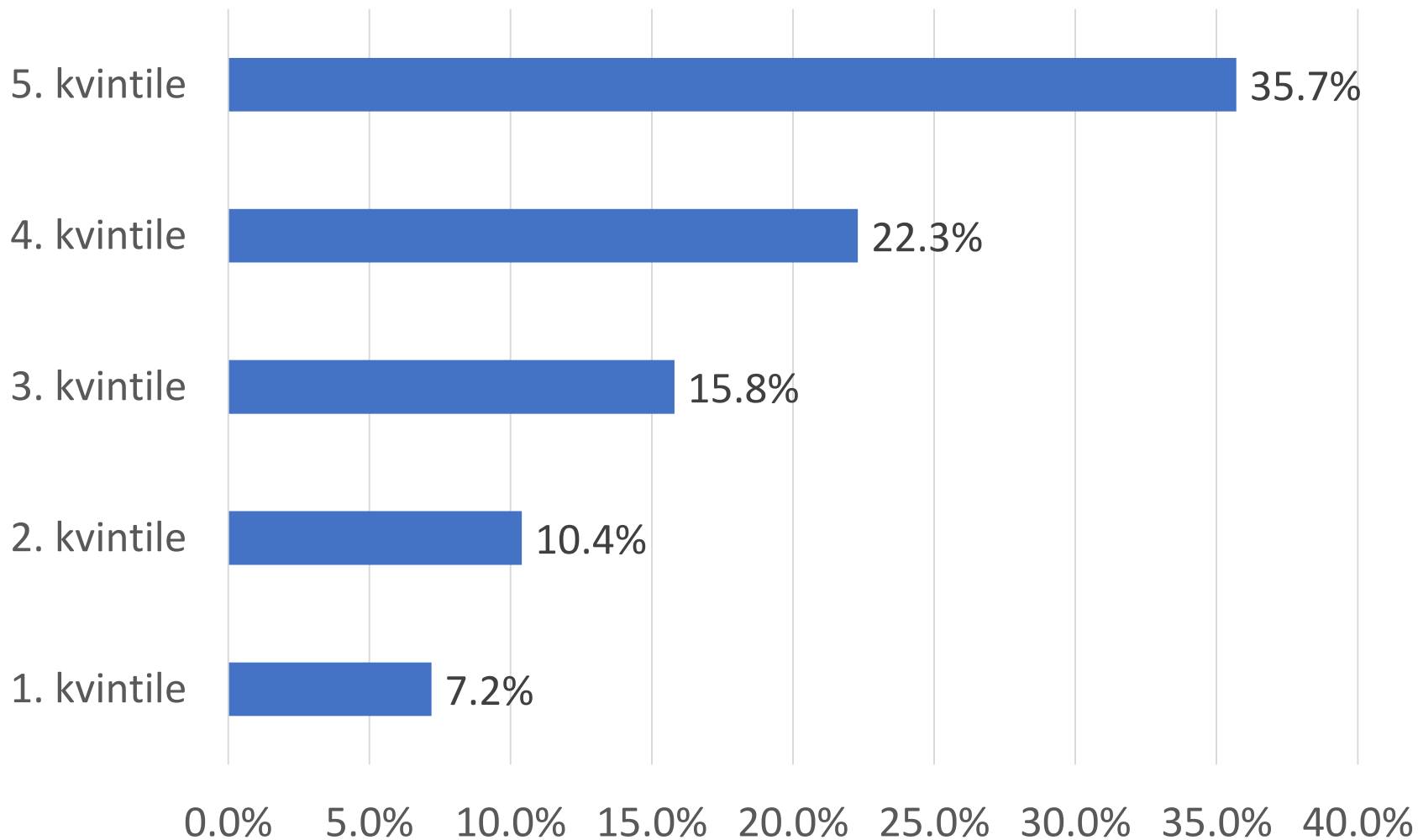
Klīniska, cita un jebkāda depresijas sindroma izplatība pa ienākumu grupām (%)

Iedzīvotāju īpatsvars, kuriem pēdējo 12 mēnešu laikā ir bijis gadījums, ka nesaņēma nepieciešamo medicīnisko aprūpi, jo finansiāli to nevarēja atļauties pa ienākumu grupām (%)

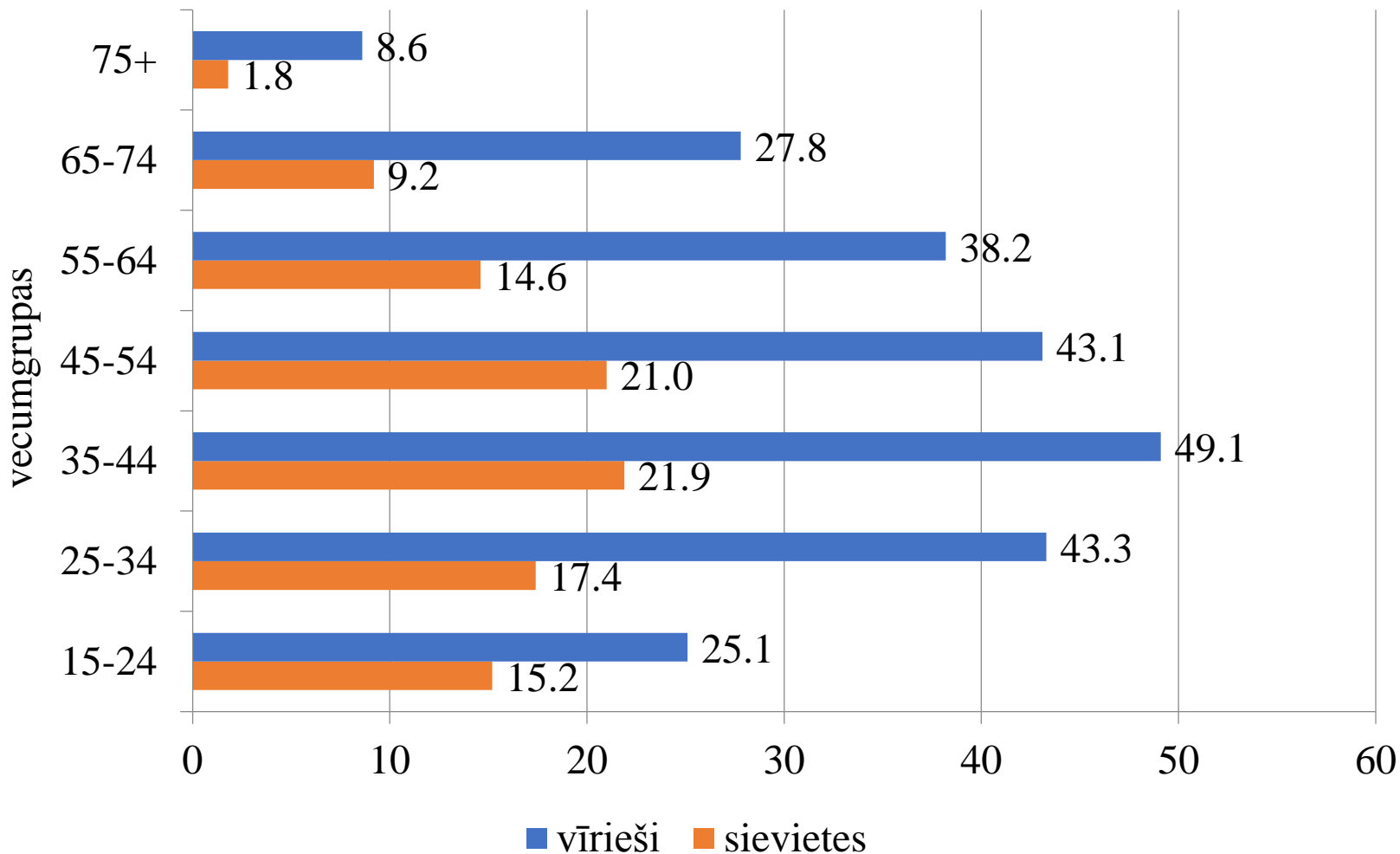

Iedzīvotāju ar privāto veselības apdrošināšanu īpatsvars pa ienākumu grupām (%)

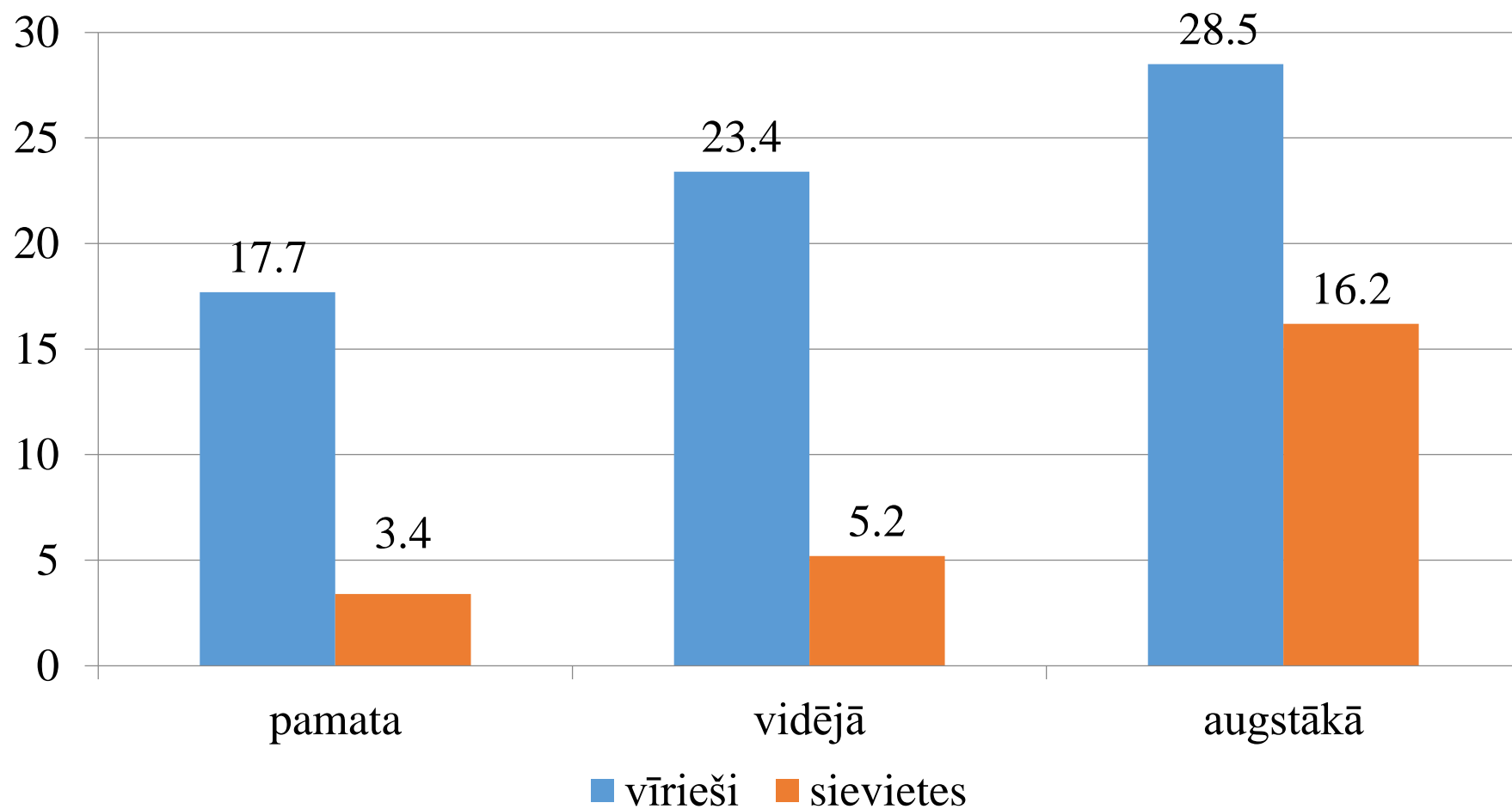

Ikdienas smēķētāju īpatsvars vecuma un dzimuma grupās (%)

Smēķē 24,6% iedz. virs 15 g.v.; 37% vīriešu un 14,7% sieviešu

Alkoholisko dzērienu lietošanas vismaz reizi nedēļā pēdējo 12 mēnešu laikā sadalījums dzimuma un izglītības grupās, %

ledzīvotāju īpatsvars ar lieko ķermeņa masu un aptaukošanos ienākumu grupās, (%)

